

Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry
Hyväksytty hallituksen kokouksessa 7.6.2010

KEPAN KEHITYSPOLIITTINEN ILMASTOLINJAUS

Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry pyrkii vaikuttamaan ilmastopoliittikkaan, jotta siinä kunnioitetaan maailman köyhimpien ja haavoittuvimpien ihmisten oikeuksia. Ilmastomuutos ei ole pelkkä ympäristökysymys. Historiallisesti päästöt teollisuusmaista ovat aiheuttaneet yli 80 prosenttia ilmastomuutoksesta, mutta siitä kärsivät erityisesti maailman köyhimmät ihmiset.

Ilmastomuutos on ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymys: se lisää haavoittuvuutta ja köyhyyttä. Ilmastomuutos on myös turvallisuuskysymys. Ympäristöongelmien ja luonnonkatastrofien lisääntyminen horjuttaa kansainvälistä ja maiden sisäistä turvallisuutta. Esimerkiksi ympäristöpakolaisuuden kasvu voi luoda kitkaa yhteisöihin ja valtioiden väliseen päätöksentekoon.

Kehitysjärjestönä Kepan ilmastotyön painopiste on suoraan kehitysmaihin liittyvissä toimisissa, kuten ilmastorahoituksessa kehitysmaille ja köyhimpien maiden ja haavoittuvimpien ihmisten vaikutusmahdollisuuksien tukemisessa.

Suomen tulee

- ottaa ilmasto-oikeudenmukaisuus ja köyhimpien maiden ja ihmisten oikeus kehitykseen ilmastopoliittikkansa lähtökohdiksi.
- varmistaa omien ilmastopäästöjensä merkittävä vähentäminen ilmastotieteen ja oman ilmastovastuunsa edellyttämässä määrin esimerkiksi säätämällä ilmastolaki.
- puolustaa köyhimpien maiden edustusta ja äänivaltaa kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja -elimissä.
- tukea kansalaisyhteiskuntien ja heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien vahvaa edustusta ja kuulemista kansainvälisessä ja kansallisessa ilmastotyössä.
- puolustaa riittävää ilmastorahoitusta kehitysmaille
- lisätä tukeaan kehitysmaille. Ilmastorahoituksen tulee olla lisäistä sitoumuksille nostaa kehitysapu 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä.
- tukea ilmastorahoituksen kanavointia YK:n alaisen rahaston kautta, kehitysmaiden omistajuutta kunnioittaen.
- laatia kehitysyhteistyövarojen käytölle kestävän kehityksen kriteerit
- tunnistaa ilmastotavoitteiden ensisijaisuus kaupallisille tavoitteille.
- edellyttää ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten huomioimista yritystoiminnassa.
- tukea teknologiansiirron helpottamista.
- pyrkiä eroon viljelykasvipohjaisten biopolttoaineiden käytöstä.

Lähtökohtana ilmasto-oikeudenmukaisuus

Rikkaat maat ovat hyödyntäneet yhteistä ilmakehää enemmän kuin niiden oma oikeudenmukainen osuus sallisi. Kehitysmaita tukeva ilmastopolitiikka ei siis ole hyväntekeväisyyttä, kyse on vahingonkorvauksesta, ilmastovelasta.

Rikkaiden maiden on muutettava kulutus- ja energian tuotantotapojaan sekä vähennettävä radikaalisti omia päästöjään. Jos talouskasvua ja luonnonvarojen käyttöä ei kyetä irrottamaan toisistaan on siirryttävä myötämäkiyhteiskuntaan eli hallittuun talouslaskuun.

Köyhillä mailla ja ihmisillä on oikeus kehitykseen. Kehitysmailta ei voida lähivuosina edellyttää päästoleikkauksia, koska niillä ei ole samaa historiallista vastuuta ja niiden valmiudet ja mahdollisuudet toimia ovat huomattavasti heikommat kuin rikkailla mailla. Hillitäkseen päästöjensä kasvua, kaikkien maiden pitää kuitenkin laatia ilmastostrategia ja varakkaampien kehitysmaiden myös mitattavat tavoitteet. Kehitysmaat tuottavat jo maailman päästöistä yli puolet, joskin merkittävä osa päästöistä aiheutuu vientituotannosta eli perimmäistään rikkaiden maiden kulutuksesta.

Tämä yhteisen, mutta eriytetyn vastuun periaate tulee ottaa kansainvälisen laillisesti sitovan ilmastosopimuksen lähtökohdaksi.

Ilmasto-oikeudenmukaisuuden näkökulmasta tarvittavat päästövähennykset voidaan määrittää ajantasaisen ilmastotiedon ja esimerkiksi monien kehitysjärjestöjen tukeman Greenhouse Development Rights -taakanjakomallin avulla. Suomen tulee varmistaa vähennysten toteuttaminen esimerkiksi säätämällä ilmastolaki, joka edellyttää myös Suomen tuleville hallituksilta vahvempaa ilmastopolitiikkaa ja parantaa toimien seurattavuutta.

Köyhimpien ääni kuuluviin päätöksenteossa

Ilmasto-oikeudenmukaisuuteen kuuluu myös ilmastodemokratia. Kansainvälisissä ilmasto-neuvotteluissa Suomen tulee puolustaa köyhimpien maiden edustusta ja äänivaltaa. Heidät on saatava mukaan neuvotteluihin, koska ilmastomuutoksen pysäyttäminen edellyttää kaikilta mailta siirtymistä vähäpäästöisempiin kehitysmalleihin.

Epämuodolliset maaryhmät kuten G8, G20 tai suurten päästäjien ryhmä eivät ole legitiimejä ryhmiä koko maailmaa koskevista asioista päättämiseen. Paras foorumi ilmastoneuvotteluille on YK, kriittistä huolimatta.

Kehitysmaiden tarpeiden tulee vaikuttaa yksityiskohtien rinnalla myös neuvottelujen agendaan: esimerkiksi kehitysmaille tärkeä aavikoitumissopimus ei saa jäädä ilmastoneuvotteluiden varjoon. Myös käytännön ilmastotoimista päättävissä järjestöissä ja rahastoissa tulee köyhimmille maille taata vahva äänivalta ja edustus.

Kansalaisyhteiskuntien ja erityisesti haavoittuvimpien ryhmien edustus ja kuuleminen on tärkeää niin kansainvälisessä ilmastotyössä kuin laadittaessa kansallisia ilmasto-ohjelmia ja suunnitelmia luonnonkatastrofeihin valmistautumiseksi. Paikallisilla ihmisillä on ymmärrystä ja tietoa ilmastomuutoksen paikallisista vaikutuksista, sopeutumistavoista ja kestävästä ratkaisusta. Erityisen tärkeää on kuulla naisia, joilla on vankka kokemus perheiden ruokaturvan ja veden saannin turvaamisesta, ja nuoria sekä lapsia, joiden tulevaisuudesta nyt neuvotellaan. Tarvitaan kanavia aitoon, merkitykselliseen dialogiin erilaisten järjestöjen, väestöryhmien ja kansalaisliikkeiden kanssa.

Riittävää, laadukasta rahoitusta ilmastomuutokseen sopeutumiseen

Rikkaiden maiden tulee antaa kehitysmaille rahoitusta vähähiilisten kehitysmallien vahvistamisessa ja ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

Ilmastoneuvotteluissa kehitysmaiden G77-ryhmään kuuluu hyvin erilaisia maita. Sopeutu-

mistuki tulee suunnata erityisesti köyhimpiin ja haavoittuvimpiin maihin, huomioiden maiden sisäiset erot. Sopeutumisessa keskeistä on ratkaisujen räätälöiminen kuhunkin paikalliseen tilanteeseen sekä ihmisten monipuolisten elinkeinojen ja selviytymistapojen vahvistaminen. Tukea tarvitaan myös luonnonkatastrofeihin valmistautumiseen.

Lisäksi rahoitusta tarvitsevat kehitysmaiden toimet ilmastopäästöjen hillitsemiseksi sekä kehitysmaille hyödyllisen teknologian kehittäminen ja siirtäminen.

Rahoituksen tason tulee pohjautua parhaaseen saatavilla olevaan tutkimukseen aiheesta. Kööpenhaminassa 2009 teollisuusmaat sitoutuivat nostamaan vuosittaisen ilmastorahoituksen 100 miljardiin dollariin vuoteen 2020 mennessä. Tämän tulee olla valtioiden virallista budjettirahoitusta.

Ilmastorahoituksen tulee aidosti lisätä Suomen tukea kehitysmaille. Suomen pitää saavuttaa 0,7 prosenttia vuoteen 2015 mennessä ja sen lisäksi rahoittaa kehitysmaiden ilmastotoimia. Avunantajien välisen vertailtavuuden parantamiseksi Suomen tulee kansainvälisissä neuvotteluissa ajaa kehitysavun kriteerien selventämistä.

Monet kehitysyhteistyön periaatteista, jotka määrittellään Kepan linjauksessa kehitysyhteistyön laadusta, pätevät myös ilmastorahoitukseen. Ilmasto- tai kehityspolitiikan tarkoitus ei ole suomalaisen osaamisen, liike-elämän tai viennin tukeminen. Rahoituksella tulee toteuttaa maiden omia ilmasto-ohjelmia paikallisten instituutioiden kautta ja paikallista kapasiteettia vahvistaen. Kaikessa työssä pitää huomioida helposti syrjäytyvien ryhmien tarpeet.

Suomen tulee ajaa ilmastorahoituksen kanavoitinta ennen kaikkea YK:n alaisen rahaston kautta, joka ottaa huomioon kehitysmaiden näkökulmat ja intressit. Ilmastorahoituksen nykyisestä pirstaloitumisesta kymmeneen rahastoihin tulee pyrkiä aktiivisesti eroon.

Määrällisesti suurimpana ilmastorahoittajana viime vuosikymmenellä profiloitunut Maailmanpankki ei nykyisellään ole uskottava ilmastotoimija. Suomen pitää edellyttää pankilta uusiutuvan energian tukemisen kasvattamista, ilmastorahastojen ja niiden kuulemiskäytäntöjen arvioimista sekä päätöksentekorakenteiden demokratisoimista.

Lisäksi kaikessa kehitysyhteistyössä tulee huomioida ilmastomuutoksen vaikutukset ja pyrkiä mahdollisimman hiilineutraaliin kehitykseen. Ilmastorahoituksen tarpeeseen pitää vastata myös talous-, vero- ja kauppapolitiikassa. Tarvitaan muun muassa ilmasto-oikeydenmukaisuutta vahvistavia veroja tai maksuja, kuten lento- ja laivaveroja. Yksityisillä rahavirroilla voidaan avustaa ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

Tukea ilmasto-oikeudenmukaisuudelle kestäväällä kauppapolitiikalla

Kiistat kauppaneuvotteluissa ja talouspolitiikassa sekä rikotut kehitysapulupaukset heijastuvat ilmastoneuvotteluihin maaryhmien välisenä epäluottamuksena.

Suomen ja Euroopan unionin nykyinen kauppapolitiikka on vielä monelta osin ristiriidassa kansainvälisten ilmastotavoitteiden kanssa. Kauppapoliittiset strategiat keskittyvät pääasiassa eurooppalaisyritysten lyhyen aikavälin kilpailukyvyyn kasvattamiseen, vaikka ilmastoystävällisyys tulisi tunnistaa pitkän aikavälin kilpailukyvyyn peruskiveksi.

Ilmastotavoitteet pitää ymmärtää kaupallisia tavoitteita tärkeämmiksi. Esimerkiksi Maailman kauppajärjestö WTO:n neuvotteluissa ei pidä vain vapauttaa ilmastoystävällisten tuotteiden kauppaa vaan myös hyväksyä hiilitullit korkeapäästöisille tuontituotteille. Tekijänoikeussääntöjä pitää löyhentää teknologiansiirron vauhdittamiseksi.

Yritysten pitäisi maksaa kuluttamistaan luonnonvaroista ja aiheuttamistaan saasteista. Tällä hetkellä maailman 3000 suurimman yrityksen kulutus vastaa kolmannesta niiden voitoista, mutta tuo lasku jää muiden maksettavaksi. Toivoa luo se, että useat yritykset ovat vapaaehtoisesti reagoineet kuluttajien ilmastokiinnostukseen ja kehittäneet tuotteitaan, tuotantotapojaan ja viestintäänsä ilmastoystävällisemmiksi. Vapaaehtoisten aloitteiden lisäksi

tarvitaan sääntelyä, sillä myös viherpesun vaara on ilmeinen.

Lisäksi ilmasto-oikeudenmukaisuus edellyttää, etteivät teollisuusmaiden ilmastotoimet syvennä köyhyyttä kehitysmaissa. Esimerkiksi viljelykasvipohjaiset biopolttoaineet vievät resursseja ruoantuotannolta ja kasvattavat metsäkatoa kehitysmaissa, eikä niiden hyöty ilmastonmuutoksen torjunnassa ole yksiselitteinen.

Myös puhtaan kehityksen mekanismi, jonka avulla teollisuusmaat ja yritykset voivat toteuttaa osan päästövähennyksistään kehitysmaissa, on kiistanalainen. Mekanismin tavoitteena on alentaa päästövähennysten globaaleja kustannuksia ja tukea vähähiilistä kehitystä kehitysmaissa. Kehitystavoite ei kuitenkaan täyty: projektisuunnitelmissa jäävät paikalliset olosuhteet usein huomiotta, rahoitus keskittyy muutamiin teknologioihin kuten kaatopaikkojen kaasujen keräämiseen ja vain muutama prosentti rahoituksesta virtaa köyhimpiin maihin. Mekanismi myös antaa teollisuusmaille ja suuryrityksille mahdollisuuden lykätä omien päästöjensä vähentämistä.

Metsäkadon hillitsemiseen on löydettävä tehokkaita työkaluja. On vahvistettava laittomia hakkuita hillitseviä kansainvälisiä sopimuksia ja pysäytettävä puutavarakaupan vapauttaminen. Kehitysmaiden metsiä hiilinieluinä suojelevien REDD-mekanismien vaikutukset ruokaturvaan, köyhyyteen ja luonnon monimuotoisuuteen ovat kuitenkin kyseenalaisia. Mekanismit saattavat johtaa maanomistuksen keskittymiseen, maakonfliktien yleistymiseen, köyhien maankäyttäjien, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen syrjäytymiseen ja puuplantaasien yleistymiseen.

Ilmastonmuutos tekee luonnonvaroihin sekä vesi- ja ruokaturvaan liittyvien haasteiden ratkaisemisesta entistäkin kiireellisempää. Keskiössä ovat kehitysmaiden noin 400 miljoonaa köyhää pienviljelijää, jotka tuottavat valtaosan maailman ravinnosta. Kehitysmaiden pitää voida suojella ja tukea ekologista, paikallista maataloustuotantoa.